

Matti Pesu, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti
Henri Vanhanen, tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

SUOMEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖN PERIAATTEET ENTISTÄ SELVEMMÄT

PUOLUSTUSSELONTEKO KIRKASTAA SUOMEN TURVALLISUUSPOLIITTISTA LINJAA

Tuoreen puolustuselonteon linjaukset Suomen kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä ovat aiempaa avoimempia ja yksityiskohtaisempia, mikä kirkastaa Suomen tämänhetkistä turvallisuuspoliittista linjaa. Puolustusyhteistyön asema keskeisenä osana Suomen puolustuspolitiikkaa vahvistuu entisestään.

Suomen tulevien vuosien puolustuspolitiikan sisältöön saatiin viime viikolla selvyttä, kun valtioneuvoston tuore puolustuselonteko linjasi Suomen puolustuskyvyn ylläpidon ja kehittämisen politiikkaa. Se on jatkumoa syksyllä annetulle ulko- ja turvallisuuspoliittiselle selonteolle, jonka tarkoituksena oli muun muassa kuvata Suomen turvallisuusympäristön kehitystä.

Puolustuselonteko vahvistaa syksyn selonteossa ensi kertaa esitettyä käännettä, jossa aiempien vuosien Itämeri-keskeinen turvallisuusympäristökuvaus on vaihtunut laajempaan Pohjois-Eurooppa-keskeiseen tulkintaan. Uusi selonteko hahmottaa Itämeren ja arktisen alueen sekä Pohjois-Atlantin merireitit yhtenä sotilasstrategisena kokonaisuutena.

Selonteossa esitetyt arviot Suomen toimintaympäristön tilasta ja tulevaisuuden kehityskuluista luovat perustan maan puolustuspoliittisille ratkaisuille – mukaan lukien puolustusyhteistyölle. Suomen lähialueiden turvallisuustilanteen kiristyminen ja niiden strategisen merkityksen kasvu ovat avanneet Suomelle kosolti uusia yhteistyömahdollisuuksia. Viime vuosina runsaasti lisääntyneen puolustusyhteistyön sisältöä ja periaatteita avataankin uudessa selonteossa aiempaa perusteellisemmin.

Suomen kansainvälisen puolustusyhteistyön painopisteisiin lukeutuvat selonteon mukaan vaativa kansainvälinen harjoitustoiminta Suomen lähialueilla sekä yhteistoimintakyvyn kehittämisen niin, että yhteistyö ”kohottaa

Suomea kohtaan kohdistettavien sotilaallisten toimien kynnystä ja luo edellytyksiä poliittisen ja sotilaallisen avun saamiselle ja antamiselle tarvittaessa”. Aiemmat Suomen turvallisuuspoliittiset dokumentit eivät ole suoraan viittanneet puolustusyhteistyön kynnysvaikutukseen.

Suomi harjoittaa sotilaallista yhteistyötä niin monenvälisesti, pienemmissä maaryhmissä kuin kahdenvälisesti. Selonteon mukaan Suomi kumppaneineen ei kehittä yhteistoimintakykyä vain normaalioloja varten vaan luo samalla edellytyksiä ”toimien koordinoinnille ja yhteensovittamiselle” poikkeusoloissa. Se myös linjaa, että Suomen puolustus hyödyntää valtion voimavaroja aiempaa tehokkaammin, ”mukaan lukien kansainvälisen

puolustusyhteistyön mahdollisuudet”. Mahdollisuus kriisinajan yhteistyöhön kulkee punaisena lankana jokaisessa yhteistyömuodossa.

Kansainvälisen puolustusyhteistyön painopisteenä ovat selonteon perusteella ne maat, ”jotka olisivat kriisitilanteessa Suomen puolustuksen näkökulmasta merkittäviä toimijoita Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella”. Tärkein yhteistyökumppani Suomelle on edelleen Ruotsi, jonka kanssa tehtävä yhteistoiminta kattaa niin rauhan ajan kuin kriisitilanteet. Heti Ruotsi-yhteistyön jälkeen selonteko käsittelee Norjan kanssa tehtävää yhteistyötä, mikä kieli pohjoisen naapurin kasvaneesta merkityksestä Suomen puolustukselle. Kolmas tarkemmin käsiteltävä kahdenvälinen yhteistyömaa on Yhdysvallat, jonka kanssa yhteistyötä selonteon mukaan kehitetään tulevaisuudessakin.

Selonteon kiinnostavimmat monenväliseen yhteistyöhön liittyvät huomiot koskevat Euroopan unionia. Suomi on valmis antamaan ja vastaanottamaan apua EU:n keskinäisen avuannon (SEU artikla 42.7) ja yhteisvastuulausekkeen (SEUT 222 artikla) mukaisesti. Aiempaa suurempi ja yksiselitteisempi linjaus on luonnollinen jatkumo Suomen viime vuosien politiikalle, jossa se on aktiivisesti korostanut EU:n avunanto- ja yhteisvastuulausekkeiden merkitystä. Suomen aktiivisuus on tähän mennessä saanut vain vähän vastakaikua EU-maiden keskuudessa. Nähtäväksi jää, herättääkö ensi vuonna valmistuva, EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuntaviivoja tarkentava strateginen kompassi uutta keskustelua avunanto- ja yhteisvastuukysymyksistä.

Puolustusselonteon aikaisempaa perusteellisemmat puolustusyhteistyölinjaukset tuovat Suomen julistuksellista politiikkaa lähemmäs todellisuutta, jossa Suomi puolustusyhteistyötä harjoittaa. Tähän asti politiikan virallinen sanoittaminen ei ole täysin pysynyt nopeasti kehittyvän käytännön yhteistyön tahdissa.

Uusi selonteko kuitenkin paikkaa tätä vajetta. Se täten johdonmukaistaa ja selkeyttää Suomen turvallisuuspoliittista linjaa. Samalla se luo paremmat edellytykset Suomen linjan aiempaa kirkkaammalle viestimiselle niin kansalaisille kuin ulkovalloille. Suomen sotilasliittoon kuulumattomuutta ja syvää sotilaallista yhteistyötä yhdistävä linja poikkeaa eurooppalaisesta valtavirasta. Suomen etujen mukaista on, että linjan perusteet ymmärretään niin kotimaassa kuin ulkomailla. /